

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XX. (a) Idem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPUT XX.

(a) Idem.

DE his quæ in (b) ornamentis, vel pro eis, seu fabrica, (c) luminariis, seu (d) anniversario, (e) septimo (f) vigesimo, tricesimo die, sive aliis, ad perpetuum cultum divinum legantur Ecclesiis, vel reliquis piis, locis, canonica portio (dummodo in fraudem non fiat, ut eâ Episcopus, seu Parochialis Ecclesia debeat defraudari,) deduci non debet.

NOTÆ.

(a) *Idem.*] Gregorius videlicet IX. qui præsentem constitutionem edidit circa portionem canonicam debitam Episcopo, motu proprio, non ab aliquo Episcopo consultus.

(b) *Ornamentis.*] De quibus egi in capite I. de pignor.

(c) *Luminariis.*] Sive in cera, sive in oleo, de quibus aliqua notavi in cap. I. de offic. sacrif.

(d) *Anniversario.*] Missarum usus in die anniversario depositionis defuncti, à temporibus Apostolorum originem ducit, ut prodit Divus Athanasius in homilia de defunctis, his verbis: *Univerſa enim hæc Apostoli, discipulique, Deum super sacrificia placantes, uti Deo gratum est, & sacrificia, & preces, & psalmodiarum cantum, anniversariaque defunctorum memoriam observandas præceperunt.* Itaque dicebatur anniversarium, quia quotannis celebrabatur. Grimoldus Abbas in lib. sacrament. ibi: *Missæ in anniversario unius defuncti: Præſta Domine, quæsumus, ut anima famulæ tuæ, cujus anniversarium depositionis diem celebramus. Hujus anniversarii meminerunt D. Clemens lib. 8. constit. cap. 48. ibi: Peragatur dies tertius mortuorum in psalmis, in lectionibus, atque orationibus, propter eum, qui tertiâ die resurrexit: item nonus in commemorationem superstitum atque defunctorum: etiam quadragesimus, secundum veterem formam. Moſem enim hoc modo populus luxit, nec non anniversarium pro memoria ipsius. D. Gregorius Nazianz. in oratione in funere Cesaris fratris, ibi: *Alia persolvimus, alia dari sumus; anniversarios enim honores, & commemorationes offerentes.* Tertullianus de corona militis, cap. 3. ibi: *Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus.* Et de monogamia cap. 10. ibi: *Pro anima ejus (nempe mariti) oras, & refrigerium interim postulat ei, & in prima resurrectione confortium, & offert annuis diebus dormitionis ejus.* Et de exhortatione ad castit. cap. 11. ibi: *Et jam repete apud Dominum, cujus spiritus postules, pro qua alias oblationes reddas.* Origenes in librum 3. job, ibi: *Convocantur in anniversariis diebus memorie, vel parentum defunctorum, vel amicorum, seu quorumcumque, qui in fide discessissent, sacerdotes simul, & laici; atque in eo cœtu, primum quod in fide discessissent, gratulantur, & sibi primum & tranquillum exitum quisque precatur.* D. Cyprianus lib. 1. epist. 9. alia Gazeus ad Cassianum collat. 19. cap. 1. Quin & apud Gentiles anniversaria sacra, ac solennia erant, ut interpretatur Festus, quæ certis temporibus, annisque fieri solebant, quæ Jurisconsulti solennia mortis nuncuparunt, l. *Mevia* 44. ff. de manum. test. am. l. *libertis* 18. §. ultimo, ff. de aliment. legat. plura Gutherus lib. 2. de jure man.*

cap. 11. Kirmanus de fueribus num. 41. Rationem autem hujus anniversariae commemorationis reddiderunt Albinus Flaccus lib. de divin. offic. cap. 43. ibi: *Anniversaria dies ideo repetitur defunctis, quoniam nescimus qualiter eorum causa habeatur in alia vita.* Amalarius lib. 3. de Eccles. offic. cap. ultim. ibi: *Anniversaria dies ideo repetitur pro defunctis, quoniam nescimus qualiter eorum causa habeatur in alia vita: sicut Sanctorum anniversaria dies in eorum honorem ad memoriam nobis reducit super utilitate nostra; ita defunctorum ad utilitatem illorum, & nostram devotionem implendam.* De hoc etiam anniversario die egi Tertullianus lib. de monogam. adhortans viduam, ut annua die emortuali (sic enim cum Plauto vocavit recurrentis mortis obitæ diem) pro mariti dormitione curet oblationem per Sacerdotem. Apud eundem lib. de coron. milit. cap. 1. locus est, qui in hanc sententiam immerito torfit nonnullos, ibi: *Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus. Quem expendit Theoph. tr. 15. in Hebr. spir. sect. 1. p. 3. Illustrat Vicecomes lib. 4. de Missa ritibus, c. 13. & 14. Gazeus ad Cassianum collat. 19. cap. 1. Jul. Lavourus variar. lucubr. lib. 2. titul. 15. num. 68. Omitto generalem anniversariam defunctorum commemorationem, cujus originem & rationem post alios tradiderunt Tamayo à Salazar, die 2. Novembris, in Martyrol. Hispan. Corjolanus in chron. anno 1024. P. Herrera in origine divini officii.*

(e) *Septimo.*] Non solum apud Christianos, verum & apud Hebræos, ac Gentiles in usu fuit defunctorum exequias diversis temporibus, & ritibus celebrare; apud omnes enim gentes defuncti corpus humatum, seu sepultura traditum est, aut combustum, juxta diversitatem nationum, quam illustrabimus titulo sequenti, à quo die incipiebat luctus, & perdurabat aliquando per septem dies; nam mortuo Jacob, ejus filii planctum fecerunt in area Achad septem diebus. Genesis cap. 50. quod tempus assignavit Rex Salomon in luctu faciendo pro morte filii sapientis, cap. 23. Ecclesiast. unde & Ecclesia consuevit per septem dies sacrificia pro defunctis offerre, cap. nullus, 44. dist. D. Ambrosius in Theod. mon. & lib. de fid. resurrect. Sanctus Augustinus g. 172. in Genesis. Petrus Damianus opusc. 35. capite 7. Cujus ritus rationes reddiderunt D. Amb. morat. de fide resurrect. his verbis: *Quia dudum dies mortis inter lacrymabiles aspectus debuit animum inclinare fraternum, qui totum tenebat; nunc quoniam die septimo ad sepulchrum redimus, qui dies symboli fraternæ quietis est.* Albinus de divin. offic. c. de tertia septima, & tricesima die, ibi: *Dies septimus nihilominus officii deputatur isdem, ut anima suo corpori reconcilietur, septenarius namque numerus* ex

ex ternario constat, & quaternario; & ternarius anima tribuitur, quaternarius corpori deputatur, propter quatuor notissimos, quibus constat, humores. Est ergo quasi quadam rixa corporis & anime, qua carne illicente, eamque suis illecebris attrahente peccavit. Ut ergo anima suo corpori purificetur, holocaustum septima die peragitur. Aliam causam, seu rationem hujus mortis tradit Amalarius lib. 3. de Eccles. offic. cap. 44. his verbis: Purgatio mortui hominis per sacrificium sacerdotis tertia die, & septima congruit natura humane. Constat homo ex anima, & corpore; anima tribus quasi quodammodo columnis erigitur, ut diligit Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente: corpus vero quatuor notissime elementis subsistit. Peccatum anime, qua neglexit cultum Dei in cogitatione, in vita, & intellectu, humiliter confitendo offerimus Deo tertia die, ut ab his peccatis purgetur. Similiter peccatum quod per corpus gessit, cupimus purgare in quarto die, post tertium diem, id est septimo post mortem suam. Duobus modis committitur peccatum, aut faciendo ea qua non debuimus facere; aut omitendo ea qua debuimus facere. Usque ad septimum diem, in quo numero designatur uniuersitas; omnia peccata qua egit, & non debuit agere, deslemus, & pro his rogamus seorsum pro anima, & seorsum pro corpore. Aliastationes adducunt Jul. Laurus lucubr. tit. 2. c. 15. n. 81. Vicecomes de ritibus Missæ lib. 3. c. 9. Apud Gentiles etiam in usu fuit sacrificium novendiale, quod fiebat nono die ab obitu, seu die, quo defunctus sepulture traditus erat. Apulejus lib. 9. ibi: Jamque nono die ritè completis apud tumulum solemnibus. Et Horatius in Epod. ibi:

Novendiales distipare pulveres.

Donatus in Phormione: In nuptiis septimus dies inaugurationem voti habet, ut in funere nonus, quo parentalia concluduntur. Plura Lipsius ad lib. 6. Taciti, in illis verbis, novendialem eam cenam dixisset. Dorleans ibi, fol. 528. Baptista Pius tom. 1. thesauri crit. c. 115. Stuchius de sacrificiis, fol. 151. Heredesque, & ceteri defunctorum propinqui intra illos novem dies in iudicium vocari venantur in l. si ex re, §. illud, ff. de stipul. servor. authent. ut cum, de appellat. §. meminimus. Ant. Perez ad tit. C. de relig. num. 13. Narbona in horographia, hora 24. à num. 18. & hi novem dies ferie novendiales vocantur, quia nono post mortem die, completis ad tumulum solemnibus, funeri finis imponeretur. Joannes Kirmanus lib. 4. de funer. cap. 1. Festus Pompejus verbo Novendiales ferie, Ofwaldus lib. 23. Donelli, cap. 2. litt. X. & intra novendiale, sive iustorum perfolutionem, piaculum contrahebat hæres hereditatem adeundo. Festus Pompejus verb. Ferrius, ibi: Everriator est, qui accepta iure hereditate, iusta facere defuncto debet, qui si non fecerit, aut quid in eare turbaverit suo capite luat. Cujus piaculi mentio extat in l. aut Praetor 7. §. in causæ 3. de iure delib. Et ita capitalem penam contrahi docuit Ant. Silvius lib. singulari ad leges Regias, cap. 25. quare vix erat ex hereditas unus, qui intrepido ausu hereditatem adiret, cum per illos novem dies funesta familia esset, ut colligitur ex l. si ex re 28. §. ult. de stipul. servor. ubi extat præclara Gothofredi nota. Hæc tamen pena in mactationem anniversariam porcæ ante fruges, quæ ob id præcidanea appellabatur, commutata fuit, ut monent Turnebus lib. 17. advers. cap. 20. Joann. Kirmanus de funeribus lib. 4. cap. 1. Jacobus Gutherus de iure manuum lib. 1. cap. 16. De Missa die nona pro de-

functis offerenda agunt Clemens Rom. lib. 8. constit. cap. 42. Sanctus August. quest. 172. in Genesim, qui videtur id reprehendere; sed reverà tantum reprehendit abulum quorundam deflentium in eo ritu ad novendialia Ethnicorum. Jure igitur nihil labis in eo ritu agnoscit Alcuinus lib. de divinis offic. §. penult.

(f) Vigesimo, tricesimo.] Consonat caput ex parte 3. de V. S. sed vereor, ne in utroque textu legendum sit, trigesimo, & quadragesimo, cum in sacris canonibus, & apud Sanctos Patres, tam diei trigesimi, quam quadragesimi mentio reperitur, cap. nullus, 44. dist. cap. quia alii 13. q. 2. Et diei tricesimi meminerunt D. Ambrosius in orat. de obitu Theodosii, ibi: Sed in Deuteronomio scriptum est, quia planxerunt filii Israel Moysen diebus triginta, & consummati sunt dies luctus. Utraque ergo observatio habet auctoritatem, quæ necessarium pietatis impletur officium. In testamento B. Ephrem hæc verba extant apud Surium tom. 1. Cum trigesimum diem complevero, mei memoriam faciatis. Albinus Flaccus dicit, cap. de tertia septima & tricesima die pro mortuis. Amalarius lib. 3. de Eccles. offic. cap. 44. & lib. 4. cap. 42. Alcuinus lib. de divinis offic. §. penult. & diei quadragesimi meminerunt D. Clemens lib. 8. constit. cap. 48. ibi: Peragatur dies tertius mortuorum in psalmis, in lectionibus, atq. orationibus propter eum, qui die tertia resurrexit. Item nonus in commemorationem superstitum, atq. defunctorum; etiam quadragesimus secundum veterem formam. Moysen enim hoc modo populus luxit. D. Ambrosius de obitu Theodosii, ibi: Ejus ergo Principis, & proxime conclamavimus obitum, & nunc quadragesimum celebramus, assistente sacris Altaribus Honorio Principe; quia sicut Sanctus Joseph patri Jacob quadragesima diebus humanationis officia detulit, ita & hic Theodosio Patri iusta persolvit. Et cum de his diebus, tertio, septimo, nono, trigesimo, & quadragesimo, plura eruditè cumlaverint Spondanus de Cameterius p. 3. lib. 1. cap. 16. Vicecomes tom. 2. de ritibus Missæ, lib. 4. ex cap. 6. usque ad 16. Tamayo in Martyrol. Hispan. die 2. Novembris. Cohel. in notis. Cardin. cap. 15. privileg. 40. Jul. Laurus dicit, cap. 15. ex num. 70. Menardus ad concord. regul. cap. 7. fol. 218. de die vicefimo nullus est qui agat, unde credo legendum esse, trigesimo; & quadragesimo.

COMMENTARIUM.

Portionem canonicam Episcopo deberi ex legatis piis, oblationibus, & aliis, quæ occasione funeris Ecclesiæ obveniunt, docetur in cap. 1. cum sequent. 10. quest. 3. cap. de his, cap. decretum 10. quest. 1. cap. constitutum 16. quest. 1. Clement. dudum, de sepult. cap. de quarta, de prescript. cap. conquerente, de offic. ordin. cap. dudum, de decimis, cap. cum olim, de censibus, cap. ex parte, 31. cap. cum inter, de V. S. l. 5. §. 6. tit. 13. p. 1. cap. officii, cap. requisisti, hoc tit. sicut apud Romanos Curia ex testamentis decurionis quartam vindicabat, l. sancimus. C. de sacros. Eccles. docent post Lapum, & Petrum de Ubaldis in tract. de canonica portione. Covar. hic, Barbosa de potest. Episcop. 3. p. alleg. 86. & lib. 3. juris Eccles. cap. 19. per tot. Solorzanus de iure Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 22. num. 24. Jul. Laurus lucubr. tit. 2. cap. 15. Lemaitre de iuris. Episcopor. lib. 2. cap. 2. Corvinus lib. 2. aphorism. jur. Pontif. tit. 37. quæ debetur

debetur triplici ex causa. Prima in recognitionem superioritatis, ut contingit in aliis iuribus Episcopo competentibus, de quibus in *cap. conquirente, de offic. ordin.* Secunda ob communicationem, quæ inter Episcopum, & Ecclesiam sibi subiectam reperitur, *dist. cap. requisisti, vers. Secus.* Tertia ad curam, quam habet omnium Ecclesiaturæ suæ Diocesis. Barbofa *dist. cap. 19. num. 2.* etsi aliqui docuerint, hanc canonicam portionem sublatam esse postquam jus cathedrali Episcopo datum est, & taxatum in Concilio Bracharense relato in *cap. 1. 10. quest. 3.* in illis verbis: *Placuit ut nullus Episcoporum cum per dioceses suas ambularet, præter honorem Cathedralis sue, id est duos solidos, aliquid aliud super Ecclesias tollat.* Tamen contrarium rectè defendit Lemaître *dist. cap. 2.* ideo enim in eo canone decernitur, quod Episcopi ab hac canonica portione se abstinerent, quia Ecclesiæ inopes reperiebantur, nec habebant unde possent expensis necessariis subvenire; quo casu certum est, canonicam portionem Episcopo non deberi, ex hoc textu, & similibus; post illum enim canonem adhuc in Hispania reperimus, tertiam partem oblationum Episcopos percepisse; siquidem in Concilio Toletano 4. celebrato era 671. sexaginta ferme annis post Concil. Brachar. in *can. 33.* mentio fit huius canonice portionis: & in Concilio Toletano 7. *can. 4.* non prohibetur Episcopis tertiam partem oblationum tollere, sed tantum ab iniquis exactionibus se temperare. Rursus Concilium Toletanum 9. *can. 6.* permittit ut Episcopus tertiam sibi debitam auferat, & de quod voluerit: in Concil. Toletano 16. relato in *cap. 3. 10. quest. 3.* permittitur Episcopis tertiam illam partem tollere, modò Ecclesiis reparandis invigilent: refertur in *cap. 3. 10. quest. 3.* Circa quotam verò partem huius portionis canones non consentiunt. Quarta pars præfinitur in *cap. requisisti, vers. Et quidem.* Et regulariter quarta tantum supponitur in iuribus compilatis sub causa 10. *quest. 3.* & aliis supra adductis; immò in Concilio Aurelian. 1. *can. 15.* iubetur,

ut Episcopus medietatem oblationum percipiat, ut refertur in *cap. antiquos 10. quest. 1.* Et in *cap. de his, ead. causa & quest.* tertia pars tantum conceditur. Pro quorum canonum concordia dicendum est, ex oblationibus factis in Ecclesia ipsa matrice Episcopum dimidiam partem sibi vindicare; ex aliis verò factis inferioribus Ecclesiis, tertiam tantum; unde textus in *dist. cap. antiquos,* ad primum casum; textus verò in *dist. cap. de his,* ad secundum referendi sunt, ut docet Lemaître *ubi supra.* Illud certum est, quod cum hæc canonica portio, sit tota juris ecclesiastici, consuetudine minui, augeri potest, immò & in totum tolli, ut in his Regnis Hispaniæ, in quibus loco ipsius canonice portionis tantum Episcopus percipit lucuosam, ut referunt Solorzano, & Barbofa *ubi supra,* qui de hac portione late agunt: in præsentum tantum proponitur exceptio huius doctrinæ, videlicet ut canonica portio non præferatur de rebus relictis pro fabrica, aut luminaribus Ecclesiæ, nec de relictis pro anniversario, sacrificiisve dicendis septimo, nono, trigesimo, & quadragesimo die; quod etiam probatur in *cap. ex parte 31. de V. S.* nisi in fraudem canonice portionis Episcopo debita id fiat, id est, nisi oblationum nomine mortuarie, ea relinquuntur, ut Episcopus canonica portione sibi debita privetur. Nec deducitur hæc portio ex legato relicto pro armis, equisve ad expeditionem Terræ sanctæ, *cap. in nostra 10.* ubi dicimus, *de sepulturis.* Jure etiam civili non deducebatur quarta falcidia ex legato Diis relictis pro ornamentis templorum, & suppellectili sua. Paulus *lib. 4. senem. tit. 3.* ibi: *Lex Falcidia, itemque Senatusconsultum Pegasianum deducto omni ære alieno, Deorumque donis quantam residua hereditatis ad heredem soluis pertinere: nisi legati relicti Diis commodum ad eorum Flamines perventurum esset; nam tunc Falcidia locum habebat, l. 1. §. ad municipium, ff. ad leg. Falcid.* etsi textus illos aliter conciliant Goveanus in *dist. §. ad municipium,* Cujac. in *notis ad ipsum Paulum,* Fomet. *lib. 2. select. cap. 25.*